Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi

Dergi Ana Sayfası: https://dergipark.org.tr/tr/pub/niibfd

Cilt 7, Sayı 1, Haziran 2026, ss. 162-170.

Yaşlılıkta Sosyo-Ekonomik Değişkenlerin Yaşam Kalitesi ve Uyum Düzeyi Üzerindeki Etkisi: Şuhut Örneği

Socioeconomic Determinants of Quality of Life and Adaptation in Later Life: A Study from Şuhut

Barış KILIÇ[1]
Mehmet KARAGÖNEN[2]
Gülüşan ÖZGÜN BAŞIBÜYÜK[3]

Başvuru Tarihi: 08.02.2026
Kabul Tarihi: 04.03.2026
Tür: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler:

Yaşlılık Ekonomisi, Sosyal Politika, Yaşam Kalitesi, Sosyal Uyum, WHOQOL-OLD

Keywords:

Economics of the Elderly, Social Policy, Quality of Life, Social Adaptation, WHOQOL-OLD

Atıf Önerisi:
Kılıç, B., Karagönen, M., Özgün Başıbüyük, G. (2026). Yaşlılıkta Sosyo-Ekonomik Değişkenlerin Yaşam Kalitesi ve Uyum Düzeyi Üzerindeki Etkisi: Şuhut Örneği. *Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. *7*(1), 162-170. https://doi.org/10.59113/niibfd.1841169

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Afyonkarahisar'ın Şuhut ilçesinde yaşayan 65 yaş ve üzeri bireylerde, yaşlılığa uyum düzeyi ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu ilişkiyi sosyo-ekonomik belirleyiciler açısından değerlendirmektir. Tanımlayıcı ve nicel tipteki bu araştırma, Şuhut'ta ikamet eden 100 gönüllü katılımcı ile yürütülmüştür. Veriler; sosyo-demografik bilgi formu, Yaşlılarda Uyum Güçlüğünü Değerlendirme Ölçeği (YUGDÖ) ve WHOQOL-OLD Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanılarak yüz yüze toplanmıştır. Analizlerde t-testi, ANOVA ve Pearson korelasyonu kullanılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 73,05±6,22 yıldır. Yaşam kalitesi ile uyum güçlüğü arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır (r=-0.563). Sosyo-ekonomik değişkenler incelendiğinde; eğitim düzeyi arttıkça hem yaşam kalitesinin arttığı hem de uyum güçlüğünün anlamlı düzeyde azaldığı görülmüştür. Gelir düzeyi ve çalışma durumu değişkenlerinin yaşam kalitesi üzerinde anlamlı bir fark yarattığı, ancak uyum güçlüğü üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca evli bireylerin ve kronik hastalığı olmayanların yaşam kalitesi daha yüksek bulunmuştur. Bulgular, yaşlılık döneminde uyum ve refahın sadece sağlıkla değil, eğitim ve ekonomik faktörlerle de ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, dezavantajlı grupları önceleyen bütüncül sosyal politikaların geliştirilmesi önerilmektedir.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between the level of adjustment to aging and quality of life among individuals aged 65 years and over living in the Şuhut district of Afyonkarahisar, and to evaluate this relationship in terms of socio-economic determinants. This descriptive and quantitative study was conducted with 100 volunteer participants residing in Şuhut. Data were collected face-to-face using a socio-demographic information form, the Assessment Scale of Adaptation Difficulty for the Elderly (ASADE), and the WHOQOL-OLD Quality of Life Scale. T-tests, ANOVA, and Pearson correlation analysis were used. The mean age of participants was 73.05±6.22 years. A moderate, negative, and significant correlation was found between quality of life and adjustment difficulty (r=-0.563). When socio-economic variables were examined, it was observed that as the education level increased, quality of life increased and adjustment difficulty significantly decreased. While income level and employment status created a significant difference on quality of life, they did not have a statistically significant effect on adjustment difficulty. Additionally, quality of life was found to be higher in married individuals and those without chronic diseases. The findings indicate that adaptation and welfare in old age are associated not only with health but also with educational and economic factors. Accordingly, it is recommended to develop holistic social policies that prioritize disadvantaged groups.

[1] Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gerontoloji Anabilim Dalı, bariskilic@akdeniz.edu.tr, 0000-0002-0969-0736.
[2] Gerontolog, Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü, mehmet03asml@gmail.com, 0009-0004-2991-1008.
[3] Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü, gozgun@akdeniz.edu.tr, 0000-0002-2801-6157.

1. GİRİŞ

Küresel ölçekte yaşlanma olgusu, yalnızca demografik bir dönüşüm değil; aynı zamanda sosyal politika, işgücü piyasası, sosyal güvenlik sistemleri ve kamu harcamaları üzerinde belirleyici etkiler yaratan yapısal bir değişim olarak değerlendirilmektedir (Ogura vd., 2018). Yaşam süresinin uzaması ve doğurganlık oranlarının azalması sonucunda ortaya çıkan bu yeni nüfus yapısı, literatürde "gümüş ekonomi" kavramı çerçevesinde ele alınmakta ve yaşlı nüfusun tüketim, bakım, sağlık hizmetleri ve sosyal destek alanlarında yarattığı ekonomik döngünün giderek genişlediğine işaret etmektedir (Klimczuk, 2021; Başaran, 2024). Türkiye'de yaşlı nüfusun artışı, sağlık ve sosyal koruma harcamaları üzerinde giderek artan bir mali baskı oluşturmaktadır. TÜİK verilerine göre, 2024 yılında toplam sağlık harcamaları 2,36 trilyon TL'ye ulaşmış ve bu harcamaların önemli bir kısmı genel devlet bütçesi ile Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmıştır (TÜİK, 2025a). Bakım ekonomisi kapsamında değerlendirilen evde bakım hizmetleri için aynı yıl kamu bütçesinden 54,7 milyar TL kaynak aktarılmış olup, emekli ve yaşlılara yönelik sosyal koruma harcamaları toplam sosyal harcamaların önemli bir bölümünü oluşturmaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2025; TÜİK, 2025b). Bu göstergeler, yaşlı bireylerin yaşam kalitesi ve uyum güçlüğünü etkileyen faktörlerin incelenmesini, kamu maliyesi ve sosyal politika açısından da önemli hâle getirmektedir.

Yaşlılık dönemine uyum, bireyin fiziksel, sosyal ve ekonomik değişimlerle başa çıkabilme kapasitesini içeren çok boyutlu bir süreçtir (Kütmeç Yılmaz, 2020; Çetingök ve Irmak, 2022). Literatürde, yaşlılık algısı, kronik hastalık yükü, gelir düzeyi, eğitim durumu ve sosyal destek ağlarının, yaşlı bireylerin uyum sürecinin temel belirleyicileri arasında yer aldığı belirtilmektedir (Hou vd., 2023; Akbal, 2025). Özellikle düşük gelir ve düşük eğitim düzeyi, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini olumsuz etkileyen ve uyum güçlüğünü artıran önemli risk faktörleri arasında değerlendirilmektedir (Çetingök ve Irmak, 2022).

Yaşlılık sürecinde ortaya çıkan fizyolojik gerilemenin yanı sıra sosyo-psikolojik değişimler, bireyin toplumsal yaşama aktif katılımını ve sosyal uyumunu doğrudan etkileyebilmektedir (Akbal, 2025). Araştırmalar, sosyal izolasyon, yalnızlık, gelir güvencesizliği ve kronik hastalık yükünün yaşlı bireylerin yaşam kalitesini düşürdüğünü ve uyum güçlüğünü artırdığını ortaya koymaktadır (Ong vd., 2016; Newman-Norlund vd., 2022). Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen WHOQOL-OLD yaşam kalitesi modeli de yaşlı bireylerin özerklik, sosyal katılım ve duygusal iyilik hâli gibi alanlarda karşılaştıkları güçlüklerin, sosyal politika müdahaleleri açısından önemli göstergeler sunduğunu vurgulamaktadır (Power vd., 2005).

Türkiye'de hızla artan yaşlı nüfus, özellikle yerel düzeyde yaşlılara yönelik sosyal ve sağlık hizmetlerinin planlanmasını daha da önemli hâle getirmektedir. Küçük yerleşim yerlerinde gelir düzeyi, eğitim durumu ve sağlık hizmetlerine erişimdeki eşitsizlikler, yaşlı bireylerin yaşam kalitesi ve uyum güçlüğü üzerinde daha belirgin etkiler yaratabilmektedir. Bu bağlamda, Afyonkarahisar'ın Şuhut ilçesinde yaşayan 65 yaş ve üzeri bireylerin yaşam kalitesi ve uyum güçlüğü düzeylerinin incelenmesi, yerel yönetimler ve sosyal politika uygulamaları açısından yol gösterici bulgular sunmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, sosyo-ekonomik değişkenlerin yaşam kalitesi ve uyum güçlüğü üzerindeki etkilerini ekonomik ve sosyal politika perspektifinden değerlendirmeyi hedeflemektedir.

2. YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Tasarımı ve Evreni

Bu araştırma, Afyonkarahisar'ın Şuhut ilçesinde yaşayan 65 yaş ve üzeri bireylerin yaşam kalitesi ile yaşlılığa uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yürütülmüş tanımlayıcı ve kesitsel bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

2023 yılı nüfus verilerine göre Afyonkarahisar ili Şuhut ilçe merkezinde ikamet eden 65 yaş ve üzeri 1484 birey oluşturmaktadır. Evren büyüklüğü, TÜİK'in yaş gruplarına göre nüfus istatistikleri esas alınarak belirlenmiştir.
Örneklem büyüklüğü, araştırmanın korelasyonel yapısı dikkate alınarak güç analizi yöntemiyle hesaplanmıştır. %95 güven düzeyi ($\alpha = 0.05$), %80 istatistiksel güç ($1-\beta = 0.80$) ve orta düzey etki büyüklüğü ($r = 0.30$) varsayımıyla yapılan güç analizi sonucunda çalışmaya dahil edilmesi gereken minimum örneklem büyüklüğü 85 olarak saptanmıştır. Olası veri kayıpları ve çalışmanın güvenirliğini artırmak amacıyla örneklem büyüklüğü 100 olarak belirlenmiş ve araştırma bu sayı üzerinden yürütülmüştür. Örnekleme yöntemi olarak kolayda örnekleme kullanılmıştır.
Araştırmaya, Afyonkarahisar ili Şuhut ilçe merkezinde ikamet eden, 65 yaş ve üzeri, çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve soruları yanıtlayabilecek bilişsel yeterliliğe sahip bireyler dâhil edilmiştir. Şuhut ilçe merkezi dışında yaşayanlar, 65 yaşın altında olanlar, ileri düzey bilişsel bozukluğu bulunanlar ve çalışmaya katılmayı kabul etmeyen bireyler araştırmaya alınmamıştır. Veri toplama sürecinde eksik veri bulunan veya araştırmadan çekilen katılımcılar çalışma dışı bırakılmıştır.

2.2.Veri Toplama Araçları

Araştırmada üç temel veri toplama aracı kullanılmıştır:
Sosyo-demografik bilgi formu: Sosyo-demografik bilgi formu, literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup 9 sorudan oluşmaktadır ve yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, çalışma durumu, sosyal güvence, gelir durumu ve kronik hastalık varlığına ilişkin bilgileri içermektedir (Kütmeç Yılmaz, 2020; Çetingök & Irmak, 2022).
Yaşlılarda Uyum Güçlüğünü Değerlendirme Ölçeği (YUGDÖ): Şişman ve Kutlu (2016) tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılan ölçek, toplam 24 maddeden oluşmakta ve yaşlı bireylerin fiziksel, psikososyal ve sosyal uyum güçlüklerini değerlendirmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar uyum güçlüğünün arttığını göstermektedir. Ölçeğin geliştirme ve Türkçe geçerlilik çalışmasında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,93 olarak rapor edilmiştir. Bu çalışmada 0,92 bulunmuştur.
WHOQOL-OLD Yaşam Kalitesi Ölçeği: Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen ve yaşlı bireylere özgü yaşam kalitesi boyutlarını değerlendiren ölçek, altı alt boyuttan oluşmaktadır: duyusal işlevler, özerklik, sosyal katılım, geçmiş-bugün-gelecek faaliyetleri, yakın ilişkiler ve ölüm/ölme sürecine ilişkin tutumlar (Power vd., 2005; Eser vd., 2010). Ölçekten elde edilen yüksek puanlar daha iyi yaşam kalitesini göstermektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasında Cronbach alfa katsayısı 0,85 olarak bildirilmiştir. Bu çalışmada 0,78 olarak bulunmuştur.

2.3.Veri Toplama Süreci

Veriler 1 Şubat–31 Mayıs 2024 tarihleri arasında toplanmıştır. Veri toplama süreci, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden bireylerle, yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı açıklanmış ve gönüllü onamları alınmıştır.

2.4.Veri Analizi

Veriler IBM SPSS 26.0 programı ile analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistiklerde ortalama, standart sapma, yüzde ve frekans değerleri kullanılmıştır. Örneklemin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem t-testi, iki kategorili değişkenlerde (ör. cinsiyet, kronik hastalık varlığı) grup karşılaştırmalarında; tek yönlü ANOVA ise üç ve daha fazla kategorili değişkenlerde (ör. eğitim, gelir düzeyi, medeni durum) farkın belirlenmesinde kullanılmıştır. Yaşam kalitesi ile uyum güçlüğü

arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir.

2.5.Etik Hususlar

Araştırma, Helsinki Bildirgesi ilkelerine uygun olarak yürütülmüş olup veriler kişisel bilgilerden arındırılarak analiz edilmiştir. Katılımcılara istedikleri zaman araştırmadan çekilme hakkı tanınmıştır. Çalışmanın etik kurul onayı Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından TBAEK-43 karar numarası ile oy birliğiyle verilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan bireylerin yaş ortalaması 73,05±6,22 olup, %58'i erkek, %42'si kadındır (Tablo 1). Katılımcıların %60'ı evli, %40'ı ise dul veya bekârdır. Eğitim dağılımına bakıldığında örneklemin büyük kısmının ilkokul mezunu olduğu; lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip bireylerin oranının düşük olduğu görülmüştür. Katılımcıların %74'ü çalışmamaktadır. En az bir kronik hastalığa sahip olanların oranı %64'tür.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri (n=100)

Özellik	Sayı (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	58	58.0
Kadın	42	42.0
Medeni durum		
Evli	60	60.0
Boşanmış-bekâr	5	5.00
Eşi vefat etmiş	35	35.00
Eğitim düzeyi		
Okuryazar değil	34	34.0
İlkokul-Ortaokul	53	53.0
Lise	8	8.0
Üniversite	5	5.0
Çalışma durumu		
Evet	26	26.0
Hayır	74	74.0
Sosyal Güvence		
Var	87	87.0
Yok	13	13.0
Gelir durumu		
Geliri yok	11	11.0
Geliri giderinden az	28	28.0
Geliri gideri ile eşit	46	46.0
Geliri giderinden çok	15	15.0
Kronik hastalık		
Var	64	64.0
Yok	36	36.0

N: Olgu Sayısı

Katılımcıların WHOQOL-OLD toplam yaşam kalitesi puanı 75,89±11,17 olarak saptanmıştır (Tablo 2). Yaşlılarda Uyum Güçlüğünü Değerlendirme Ölçeği (YUGDÖ) ortalama puanı ise 21.17±13.43'tür.

Tablo 2. Ölçeklerin minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma puanları

Ölçekler	Ort (SD)	Min±Max
Yaşlılarda Uyum Güçlüğü Ölçeği	21.17±13.43	0-72
Rol ve Kendini Gerçekleştirme Biçimi	8.90±6.96	0-27
Karşılıklı Bağlanma	5.52±4.47	0-21
Fizyolojik Durum	2.98±2.62	0-12
Benlik Tarzı	3.77±2.70	0-12

Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği	75.89±11.17	44-107
Duyusal İşlevler	10.12±2.51	6-17
Özerklik	13.08±3.94	4-20
Geçmiş, bugün, gelecek faaliyetleri	8.80±2.95	4-16
Sosyal katılım	12.24±3.54	4-20
Ölüm ve ölmek	14.11±3.90	4-20
Yakınlık	13.9±2.77	6-20

Korelasyon Analizi Yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda, Yaşam Kalitesi (WHOQOL-OLD) toplam puanları ile Uyum Güçlüğü (YUGDÖ) puanları arasında negatif yönde, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r=-0.563; p<0.001) (Tablo 3).

Tablo 3. WHOQOL-OLD puan toplamları ile YUGDÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

		Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği (WHOQOL-OLD)	**Yaşlılarda Uyum Güçlüğü Ölçeği (YUGDÖ)**
Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği (WHOQOL-OLD)	**r**	1	-0.563**
	p		**<0.001**
	N	100	100
Yaşlılarda Uyum Güçlüğü Ölçeği (YUGDÖ)	**r**	-0.563**	1
	p	**<0.001**	
	N	100	100

Eğitim düzeyi arttıkça uyum güçlüğü istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalmakta (p=0.004) ve yaşam kalitesi artmaktadır (p<0.001) (Tablo 4). Okuryazar olmayan grubun yaşam kalitesi ortalaması 70.47 iken, lise ve üzeri eğitim alanlarda bu puan 86.12'ye yükselmektedir. Geliri giderinden fazla olanların yaşam kalitesi (83.80), geliri düşük olanlara (71.00) göre anlamlı derecede yüksektir (p<0.001). Evli bireylerin yaşam kalitesi, eşi vefat etmiş bireylere göre daha yüksektir (p=0.022). Medeni durumun yaşlılığa uyum güçlüğü üzerinde de istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yarattığı (p=0.029); eşi vefat etmiş bireylerin uyum güçlüğü puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca erkek katılımcıların yaşam kalitesi puanları kadınlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (p=0.002). Cinsiyet değişkeni ile yaşlılığa uyum güçlüğü puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (p>0.05).

Tablo 4. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre YUGDÖ ve WHOQOL-OLD Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	**YUGDÖ**		**WHOQOL-OLD**	
	Ort.±SS	Test istatistik (t/F)/p	Ort.±SS	Test istatistiği (t/F)/p
Cinsiyet				
Erkek	19.68±12.00	t=-1.299	78.79±11.08	t=3.190
Kadın	23.04±14.64	p=0.197	71.88±10.12	**p=0.002***
Medeni Durum				
Evli	18.48±11.76		78.28±11.61	
Bekâr	18.96±10.56	F=3.671	76.00±11.24	F=3.977
Eşi vefat etmiş	25.92±14.88	**p=0.029***	71.77±9.34	**p=0.022***
Çalışma Durumu				
Evet	16.80±13.92	t=-1.898	80.53±12.69	t=2.531
Hayır	22.56±12.72	p=0.061	74.25±10.19	**p=0.013***
Eğitim Durumu				
Okuryazar değil	27.60±14.40		70.47±9.27	
İlkokul-ortaokul	18.24±11.52	F=4.838	76.56±10.62	F=9.133
Lise-üniversite	16.32±13.20	**p=0.004***	86.12±9.77	**p<0.001***
Gelir Durumu				

Gelir giderinden az	24.48±13.44		71.00±7.15	
Geliri gideri ile eşit	18.24±13.44	F=1.414 p=0.244	78.39±10.24	F=9.137 **p<0.001****
Geliri giderinden çok	20.88±15.12		83.80±13.17	
Kronik Hastalık				
Var	25.20±13.92	t=5.323 **p<0.001****	73.57±11.21	t=-2.856 **p=0.005***
Yok	13.44±7.92		80.00±9.98	

4. SONUÇ

Bu araştırmada Şuhut'ta yaşayan 65 yaş ve üzeri bireylerin yaşam kalitesi ile yaşlılığa uyum düzeyleri arasındaki ilişki sosyo-ekonomik belirleyiciler bağlamında incelenmiştir. Bulgular, yaşlı bireylerin yaşam kalitesi ve uyum süreçlerinin yalnızca sağlık göstergeleriyle açıklanamayacağını, özellikle gelir, eğitim ve sosyal destek gibi sosyo-ekonomik faktörlerin belirleyici rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır. Medeni durumun yaşam kalitesi üzerindeki anlamlı etkisi, literatürde eş desteğinin yaşlılıkta psikososyal iyilik hâlini güçlendirdiğini vurgulayan çalışmalarla uyumludur (Sheftel vd., 2024); dul bireylerde daha yüksek uyum güçlüğü görülmesi, yalnızlık, sosyal izolasyon ve bakım desteği eksikliğinin etkilerini düşündürmektedir (Utz vd., 2014; Purrington, 2023). Çetingök ve Irmak (2022) da çalışmalarında, evli bireylerin Gelecek Algısı ve Sosyal Yeterlilik alt boyutlarında bekâr ve dul katılımcılara göre daha yüksek puan aldığını; ayrıca evli olanların uyum güçlüğü puanlarının daha düşük olduğunu belirtmişlerdir. Kütmeç Yılmaz (2020) ise yalnız yaşayan bireylerin yaşlılığa uyum düzeyinin anlamlı derecede düşük olduğunu saptamıştır. Evli yaşlılarda uyum düzeyinin yüksek olmasını ise eş tarafından sağlanan sosyal desteğin bireyin fiziksel ve psikososyal sağlığını olumlu yönde etkilemesiyle açıklamaktadır. Eğitim düzeyinin yaşam kalitesi ve uyum üzerindeki olumlu etkisi, eğitim sermayesinin yaşlılık döneminde bile koruyucu bir faktör olarak işlediğini göstermektedir (Xu vd., 2023). Eğitim arttıkça sağlık okuryazarlığı, sosyal katılım ve problem çözme becerilerinin güçlenmesi, yaşlılık politikalarının yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda eğitim temelli müdahaleleri de içermesi gerektiğini göstermektedir (Liu vd., 2015; Ping ve Oshio, 2023). Çetingök ve Irmak (2022) yüksek gelir ve okuryazarlığın yaşlılarda uyum güçlüğünü azalttığı sonucuna varmıştır. Bu çalışmada ise gelir düzeyi ile uyum güçlüğü arasında istatistiksel anlamda bir ilişki bulunamamıştır. Gelir düzeyinin yaşam kalitesiyle güçlü biçimde ilişkili olması, yaşlılık döneminde ekonomik kırılganlığın hâlâ temel bir sorun olduğunu doğrulamaktadır (Sarıca, 2019). Kütmeç Yılmaz (2020) kronik hastalığı olan bireylerin yaşlılığa uyum düzeyinin daha düşük olduğunu göstermekte ve kronik hastalıklar ilerledikçe öz bakım sürdürememe, günlük yaşam aktivitelerini yerine getirememe ve bir başkasının bakımına ihtiyaç duyma gibi önemli sorunlar ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu çalışmada, kronik hastalık varlığı ile uyum güçlüğü arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunurken, yaşam kalitesi ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu durum, Türkiye'nin sağlık harcamalarındaki güncel trendlerle örtüşmektedir. TÜİK 2024 verilerine göre, toplam sağlık harcamaları bir önceki yıla göre %89,6 artarak 2,36 trilyon TL'ye ulaşmış ve GSYH içindeki payı %5,3'e yükselmiştir (TÜİK, 2025a). Sağlık harcamalarının %76,1'inin genel devlet bütçesinden karşılanması, çalışmamızda gözlemlenen kronik hastalık yükünün, makro düzeyde Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve kamu maliyesi üzerinde ciddi bir baskı unsuru olduğunu doğrulamaktadır. Literatürde de yaşlı bağımlılık oranındaki artışın, sağlık ve sosyal koruma harcamalarını artırarak bütçe açıkları üzerinde yukarı yönlü bir baskı oluşturduğu belirtilmektedir (Kaymak ve Dökmen, 2021). Dolayısıyla, Şuhut örneğinde görülen sağlık durumu ile uyum güçlüğü arasındaki ilişki, ulusal ölçekte "sürdürülebilir sağlık finansmanı" ihtiyacının yerel bir yansıması olabilir. Bu çalışmada ekonomik güçlük çeken yaşlıların yaşam kalitesinin düşük bulunması, Türkiye'de henüz

kurumsallaşmamış "Uzun Süreli Bakım Sigortası" eksikliğinin bir sonucu olarak yorumlanabilir. Mevcut durumda Türkiye'de bakım hizmetleri, "Evde Bakım Yardımı" ve "65 Yaş Aylığı" gibi sosyal yardım temelli ve gelir testine dayalı mekanizmalarla yürütülmektedir. 2024 yılında sosyal koruma harcamalarının %5,1'ini emekli ve yaşlılara yönelik harcamalar oluştursa da (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2025), bu yardımların hane halkı üzerindeki bakım yükünü tamamen ortadan kaldırmadığı, çalışmamızdaki katılımcıların ekonomik yetersizlik beyanlarıyla desteklenmektedir. OECD ülkelerinde kamu bakım harcamaları GSYH'nin %1,5'i düzeyindeyken, Türkiye'de bu oranın daha düşük seyretmesi (Yasım, 2026), bakımın finansmanında aile içi dayanışmanın ötesine geçen, prim veya vergi tabanlı kamusal bir sigorta modeline geçişin (Almanya ve Japonya örneklerinde olduğu gibi) zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Araştırmanın dikkat çekici bulgularından biri, yaşam kalitesi ile uyum güçlüğü arasında orta düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmasıdır. Bu sonuç, yerel literatürde Kütmeç Yılmaz'ın (2020) bulgularıyla da örtüşmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular bütüncül olarak değerlendirildiğinde; yaşlı refahının sadece tıbbi değil, ekonomik, sosyal ve yönetsel parametrelerin etkileşimiyle şekillenen çok boyutlu bir yapı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, yaşlı yoksulluğunu hafifletmeye yönelik sosyal güvenlik ve yardım mekanizmalarının güçlendirilmesi elzemdir. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan yaşlı bireyler için gelir desteği, yakacak ve temel ihtiyaç yardımlarının yaygınlaştırılması; yerel yönetimler düzeyinde ise 'yaşlı dostu kent' uygulamalarının, sosyal katılım alanlarının ve gündüzlü bakım merkezlerinin kapasitesinin artırılması hayati önem taşımaktadır.

Eğitim düzeyi ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki göz önüne alındığında, yaşlı nüfusa yönelik 'yaşam boyu öğrenme' programlarının ve teknoloji odaklı eğitimlerin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Sağlık yönetimi açısından ise, kronik hastalık yükünü hafifletmeyi hedefleyen aile hekimliği temelli izlem programlarının ve evde sağlık hizmetlerinin entegre bir yapıda güçlendirilmesi, yalnız yaşayan bireyler için toplum temelli sosyal destek ağlarının tesis edilmesi önerilmektedir.

Çalışmamızda saptanan sosyo-ekonomik eşitsizliklerin yaşam kalitesi üzerindeki negatif etkisi, Türkiye'nin makroekonomik göstergeleriyle birlikte okunduğunda yapısal reform ihtiyacını ortaya koymaktadır. Sosyal güvenlik harcamalarındaki artış trendi ve henüz kurumsallaşmamış bakım sigortası eksikliği dikkate alındığında; yerel yönetimlerin yalnızca sosyal yardım eksenli değil, 'aktif yaşlanmayı' destekleyen ve bakım ekonomisini kayıt altına alarak 'gümüş ekonomi' potansiyelini değerlendiren sürdürülebilir politikalara geçiş yapması zorunluluk arz etmektedir. Sonuç olarak bu çalışma, yaşlılık döneminin yönetilmesinde politika tasarımlarının; bireylerin gelir, eğitim ve sağlık koşullarını eş zamanlı ele alan bütüncül ve çok paydaşlı bir yaklaşımla geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu çalışmanın sonuçları, bazı metodolojik sınırlılıklar çerçevesinde yorumlanmalıdır. Araştırmanın temel sınırlılığı, verilerin belirli bir zaman kesitinde Şuhut ilçe merkezinde ikamet eden ve çalışmaya katılmayı kabul eden 100 birey ile sınırlı olmasıdır. Örneklem seçiminde 'kolayda örnekleme' yönteminin tercih edilmesi ve örneklem büyüklüğünün görece kısıtlılığı, elde edilen bulguların evrenin tamamına genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Ayrıca çalışmanın kesitsel (cross-sectional) tasarımı, değişkenler arasında kesin bir neden-sonuç ilişkisinin kurulmasına olanak tanımamaktadır. İlerleyen çalışmalarda, daha geniş örneklem gruplarını kapsayan boylamsal (longitudinal) desenlerin ve nicel verilerin derinlemesine görüşmelerle desteklendiği karma yöntem araştırmalarının kullanılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akbal, A. (2025). Yaşlılıkta uyum güçlüğü ve başarılı yaşlanmaya dair sosyolojik bir araştırma: Gümüşhane ili örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16*(1), 22-37. https://doi.org/10.36362/gumus.1385790

Başaran, N. (2024). Yaşlılara yönelik sosyal politika uygulamaları olarak aktif yaşlanma ve gümüş ekonomi stratejilerinin dünya ve Türkiye perspektifinden değerlendirilmesi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 24*(2), 48-64. https://doi.org/10.30976/susead.1408019

Çetingök, S., & Irmak, H. S. (2022). Yaşlı bireylerde psikolojik dayanıklılık ve uyum zorlukları. *Namık Kemal Medical Journal, 10*(4), 392-400. https://doi.org/10.4274/nkmj.galenos.2022.48568

Eser, S., Saatli, G., Eser, E., Baydur, H., & Fidaner, C. (2010). Yaşlılar için Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesi modülü WHOQOL-OLD: Türkiye alan çalışması Türkçe sürüm geçerlilik ve güvenilirlik sonuçları. *Türk Psikiyatri Dergisi, 21*(1), 37-48.

Hou, X. D., Luo, Y. N., Jin, Y. Z., & Zheng, Z. J. (2023). Analysis of healthy life expectancy and related socioeconomic influencing factors among the middle-aged and elderly in China, the United States, and the European Union. *Zhonghua Liu Xing Bing Xue Za Zhi, 44*(6), 1006-1012. https://doi.org/10.3760/cma.j.cn112338-20221031-00924

Kaymak, H., & Dökmen, G. (2021). NÜFUS YAŞ YAPISINDAKİ DEĞİŞİMİN BÜTÇE AÇIKLARINA ETKİSİ. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 459-476. https://doi.org/10.29106/fesa.975940

Klimczuk, A. (2021). The silver economy as a constructive response in public policy on aging. In I. B. Bojanić & A. Erceg (Eds.), *Strategic approach to aging population: Experiences and challenges* (pp. 19-35). Osijek: J.J. Strossmayer University of Osijek. https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-73702-7

Kütmeç Yılmaz, C. (2020). Yaşlı bireylerin yaşlılığa uyum düzeyi ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 13*(3), 305-317. https://doi.org/10.26559/mersinsbd.736812

Liu, Y. B., Liu, L., Li, Y. F., & Chen, Y. L. (2015). Relationship between health literacy, health-related behaviors and health status: A survey of elderly Chinese. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 12*(8), 9714–9725. https://doi.org/10.3390/ijerph120809714

Newman-Norlund, R. D., Newman-Norlund, S. E., Sayers, S., McLain, A. C., Riccardi, N., & Fridriksson, J. (2022). Effects of social isolation on quality of life in elderly adults. *PloS one*, *17*(11), e0276590. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0276590

Ogura, S., & Jakovljevic, M. M. (2018). Editorial: Global population aging - health care, social and economic consequences. *Frontiers in Public Health, 6*, 335. https://doi.org/10.3389/fpubh.2018.00335

Ong, A. D., Uchino, B. N., & Wethington, E. (2016). Loneliness and health in older adults: A mini-review and synthesis. *Gerontology, 62*(4), 443–449. https://doi.org/10.1159/000441651

Ping, R., & Oshio, T. (2023). Education level as a predictor of the onset of health problems among China's middle-aged population: Cox regression analysis. *Frontiers in Public Health, 11*, 1187336. https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1187336

Power, M., Quinn, K., Schmidt, S., & WHOQOL-OLD Group (2005). Development of the WHOQOL-old module. *Quality of life research : an international journal of quality of life aspects of treatment, care and rehabilitation*, *14*(10), 2197–2214. https://doi.org/10.1007/s11136-005-7380-9

Purrington, J. (2023). Psychological adjustment to spousal bereavement in older adults: A systematic review. *Omega, 88*(1), 95–120. https://doi.org/10.1177/00302228211043702

Sarıca, A. O. (2019). Türkiye'de emeklilik sistemlerinin yaşlı yoksulluğu ve emekli yoksulluğu üzerine etkisi. *Sosyal Güvenlik Dergisi, 9*(2), 477-498. https://doi.org/10.32331/sgd.658919

Sheftel, M. G., Margolis, R., & Verdery, A. M. (2024). Life events and loneliness transitions among middle-aged and older adults around the world. *The Journals of Gerontology: Series B, Psychological Sciences and Social Sciences, 79*(1), gbad149. https://doi.org/10.1093/geronb/gbad149

Şişman, F. N., & Kutlu, Y. (2016). Yaşlılarda Uyum Güçlüğünü Değerlendirme Ölçeği'nin (YUGDÖ) geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 7*(1), 25-33.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2025). *Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanımız Göktaş: "Sosyal yardım programlarımızın aylık ödemelerini artırıyoruz".*

https://www.aile.gov.tr/eyhgm/haberler/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanimiz-goktas-sosyal-yardim-programlarimizin-aylik-odemelerini-artiriyoruz/

Türkiye İstatistik Kurumu. (2025a). *Sağlık harcamaları istatistikleri, 2024* (Haber Bülteni No. 54188). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Saglik-Harcamalari-Istatistikleri-2024-54188

Türkiye İstatistik Kurumu. (2025b). *Sosyal Koruma İstatistikleri 2024* (Haber Bülteni No. 53933). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sosyal-Koruma-Istatistikleri-2024-53933

Utz, R. L., Swenson, K. L., Caserta, M., Lund, D., & deVries, B. (2014). Feeling lonely versus being alone: Loneliness and social support among recently bereaved persons. *The Journals of Gerontology: Series B, Psychological Sciences and Social Sciences, 69*(1), 85–94. https://doi.org/10.1093/geronb/gbt075

Xu, X., Zhou, Y., Su, D., Dang, Y., & Zhang, X. (2023). Does education influence life-course depression in middle-aged and elderly in China? Evidence from the China Health and Retirement Longitudinal Study (CHARLS). *International Journal of Environmental Research and Public Health, 20*(2), 1256. https://doi.org/10.3390/ijerph20021256

Yasım, Y. K. (2026). Yaşlı Bakım İhtiyacı ve Uzun Süreli Bakım Sigortasının Küresel Görünümü. Çalışma İlişkileri Dergisi, 17(1), 61-87. https://izlik.org/JA73XY58KY

YAZAR BEYANI/AUTHORS' DECLARATION

Bu çalışma araştırma ve yayın etiğine uygundur. Yazar(lar) tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir ve araştırma sürecinde mali destek alınmamıştır. Çalışmada kullanılan ölçek için gerekli izinler alınmıştır. Araştırma için etik kurul izni alınmış olup, izin bilgileri makale metninde belirtilmiştir.

This study complies with research and publication ethics. The authors declare no conflict of interest and report no financial support. Necessary permissions for the scale used in the study were obtained. Ethical approval was obtained for this research, and relevant information is provided in the manuscript.

YAPAY ZEKA KULLANIM BEYANI/AI USAGE STATEMENT

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde dil bilgisel doğrulama açısından Google Gemini 3.1 Pro versiyonu kullanılmıştır. Çalışmanın tüm bilimsel sorumluluğu yazarlara aittir.

This study was prepared using Google Gemini 3.1 Pro for grammatical verification. All scientific responsibility for the study rests with the authors.

MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI/ CONTRIBUTION RATE OF RESEARCHERS

Yazar(lar), çalışmanın kavramsallaştırma, yöntem, veri analizi ve yazım süreçlerine katkı sunmuştur. Yazar katkı oranları aşağıda belirtilmiştir.

The author(s) contributed to the conceptualization, methodology, data analysis, and writing of the manuscript. Contribution rates are specified below.

Barış KILIÇ: %40

Mehmet KARAGÖNEN: %40

Gülüşan ÖZGÜN BAŞIBÜYÜK: %20